
<https://doi.org/10.15407/fd2022.02.096>
УДК 321:12

Роман КОБЕЦЬ, кандидат філософських наук,
науковий співробітник відділу філософії культури, етики та естетики
Інституту філософії НАН України імені Г.С. Сковороди,
01001, Київ, вул. Трьохсвятительська, 4
kobets70@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8730-4653>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В ДИСКУРСИВНОМУ ПОЛОНІ «ПОЛІТОЛОГІЇ», «ЮРИСПРУДЕНЦІЇ» ТА «УПРАВЛІННЯ»

У статті пропонується початковий нарис дискурсивного підходу до тематизації специфіки «державної політики». Автор приділяє увагу визначенню поняття «дискурс», його історичної та інституційно-релятивної природи, а також ідентифікації суміжних дискурсивних формаций визначення природи «держави» та її «політики»: «політології», «юридичного», «управлінського» та власне «державно-політичного». Проведено порівняльну експлікацію сутнісних засад, що зумовлюють специфічний тип тематизації кожного з дискурсів. Особливо приділяється увага поясненню предметної специфіки «державної політики» як сфери, що центрується довкола «проблем», «варіантів», «впливів» та «інтересів», і далі простежується, яких суттєвих викривлень та спотворень зазнає ця тематика у смислових горизонтах суміжних дискурсів. Показано також історично мінливий характер домінування зазначених дискурсів у новітній історії незалежної України.

Ключові слова: дискурс, держава, державна політика, політологія, право, управління, ціль, проблема, варіанти, впливи, інтереси, стейкхолдери, ресурси.

На перший погляд, поняття «дискурс» та «державна політика» виглядають різнопорядковими, а отже, неспіввимірними. Адже під «дискурсом» ми розуміємо певну смислову реальність як результат процесів обговорення, тоді як «державна політика» — феномен «об’єктивний», ледь не «матеріальний» та існує у вигляді рішень, документів, фінансів, норм тощо, тобто того, що так чи інакше має відчутні впливи на наше повсякденне життя. Однак таке протиставлення не є виправданим, адже в «державно-політичній» царині не може йтися про жодну «об’єктивність», вона безумовно є реальністю, що має

Цитування: Кобець, Р. (2022). Державна політика в дискурсивному полоні «політології», «юриспруденції» та «управління». *Філософська думка*, 2, 96—107. <https://doi.org/10.15407/fd2022.02.096>

соціально-смыслову конституцію. Відповідно «дискурс» і є тим середовищем, в якому формуються, транслюються, відтворюються, трансформуються та взаємодіють поміж собою різні смисли громадсько-політичного життя.

З огляду на таку «дискурсивно-смыслову» природу «політики» є необхідність з'ясувати кілька принципових питань: Яке розуміння дискурсу уможливує різні типи тематизації «політики»? Які типи «дискурсу» про політику співіснують нині в сучасній Україні? Як вони взаємодіють між собою? Які наслідки має така взаємодія? Ця стаття не претендує на вичерпне висвітлення відповідної тематики й тим паче на належне й докладне її розв'язання. Це є радше запрошенням до розмови, спробою привернути увагу до мало дослідженої, проте вкрай актуальної теми для сучасного українського суспільства: що ми розуміємо під «державною політикою» і чи не є неуспішна державна політика наслідком неадекватного підходу до її розуміння й, відповідно, обговорення та формування її змісту.

На теренах України домінують два філософські підходи до розуміння «дискурсу», представлені такими видатними фігурами філософії ХХ століття, як М. Фуко та Ю. Габермас. Фуко так пояснював широковживане ним поняття «дискурс»: «Іноді я тлумачу його як спільну область для усіх висловлювань, іноді — як окрему групу тверджень, а іноді — як регульовану практику, яка пояснює певну кількість тверджень ...» [Фуко, 2003: с. 80]. Для Габермаса «[д]искурсом є форма комунікації, що визначається аргументацією, форма, в якій домагання значущості, що стали проблематичними, стають темою обговорення» (цит. за: [Єрмоленко, 1999: с. 47]). Вочевидь, обидва філософи акцентують увагу на різних вимірах цього феномену. Якщо для Фуко властивий радше описовий, а згодом і археологічно-генеалогічний спосіб тематизації конкретного дискурсивного формоутворення і пошук за ним певного типу мікрофізики констеляцій відносин «знання—влади», то у Габермаса дискурс набуває радше статусу граничної інстанції легітимації значущості будь-яких когнітивних чи нормативних тверджень. «Дискурс є спосіб діалогічно-аргументативного перевірення спірних домагань значущості стверджувальних та нормативних висловлювань (а також дій), з метою досягнення універсального (тобто значущого для усіх, хто здатний до розумної аргументації) порозуміння» (цит. за: [Єрмоленко, 1999: с. 47]).

Наш підхід суттєво відрізняється як від історико-археологічного, так і від комунікативно-раціонального підходів. Він не розглядає дискурс ані як констеляцію відносин «знання—влада», ані як вільну від будь-якого панування ідеальну інстанцію легітимації претензій на значущість норм та цінностей людської взаємодії. Пропонований підхід є радше герменевтичним і послуговується лаконічним визначенням дискурсу як «тексту в контексті». Контекстна природа дискурсу засвідчує те, що він щоразу за своїм змістом є явищем радше фактичним, а не універсальним. Його фактичність також означає самодостатній характер дискурсу, неможливість розглядати його як якесь вторинне, похідне або «надбудовне» явище. Це — щоразу партикулярний

спосіб мовою Гусерля «бачити, розрізняти та описувати феномени», або в термінах гайдегерівської фундаментальної онтології «фактична розімкнутість буття сущого», що дозволило В. Гьосле влучно схарактеризувати його як «інтерсуб'єктивний розум».

Дискурс як герменевтичний феномен визначає та описує те, що і як обговорюється — горизонт розуміння, поняття, в яких артикулюється реальність, уявлення про важливість та цінність того чи іншого феномену, їхню ієрархічність, взаємопозиційованість та взаємозалежність, майданчики та «формат» обговорення. З огляду на все це дискурс зрештою формує вимоги і очікування до поведінки та висловлювань його учасників, зумовлює їхнє саморозуміння та самооцінку. Інакше кажучи, «дискурс» — те, як формулюють, розуміють та обговорюють той чи інший предмет, те чи інше явище. Задаючи «оптику» смислової реальності, дискурс здатен не лише «висвітлювати» чи тематизувати, але й «приховувати», або суттєво «спотворювати» той чи інший феномен. Певні важливі аспекти можуть «випадати» з його фокусу, деталі — набувати гіпертрофованої значущості, пріоритети його уваги мають властивість зміщуватися та зміщуватися. Інакше кажучи, не кожен дискурс гарантує адекватне розкриття свого предмета.

Подібна можлива «неадекватність» дискурсу зумовлена його контекстуальною природою. Вочевидь вирішальними для долі та змісту дискурсу про «державну політику» є історичний та соціальний контексти. Контекстність дискурсу має також інституційну природу, яка задає відповідний тип раціональності. Інституційно-контекстуальна природа дискурсу релятивізує уявлення про раціональність та вимоги раціоналізації того чи іншого виду діяльності. Адже один і той самий предмет може бути по-різному раціоналізований носіями відмінних інституційних контекстів. А раціональність означає дискурсивну інституційну релевантність. Інституції як усталені соціальні практики та форми взаємодії задають засадничі критерії раціональності: що вважати «благом», яке слід максимізувати, та «шкодою», яку слід мінімізувати. Однак інституційно-контекстуальна природа дискурсу релятивізує уявлення про раціональність та вимоги раціоналізації того чи іншого виду діяльності.

Між тим, наполягання на своїх уявленнях про «раціональність», яке я поділяю зі спільнотою інших представників моєї інституції породжує «... відчуття апіорної правоти одних ідей та абсурдності інших» (Е. Дюркгайм, цит. за: [Douglas, 1986: p. 64]). Такого роду «конфлікти інтерпретацій» добре відомі як феномен «професійної деформації/професійного кретинізму» і позначають поширений феномен суб'єктивної неспроможності трансцендувати за власний «очевидний» контекст/фрейм/патерн/семантично-інтерпретативну схему тощо. Останні й складають ті упередження, переконання, припущення, настанови, стереотипи, ту своєрідну раціонально-дискурсивну «оптику», за посередництва якої бачать, тлумачать, оперують, взаємодіють, комунікують з іншими щодо «предмета» взаємодії. Вочевидь ця

«вузькість», «зашореність», «упередженість» щодо альтернативних типів раціональності не є випадковою, вона є не лише результатом рольової належності до певної інституції, але й заангажованістю набутими знаннями, досвідом та панівними стереотипами тієї дискурсивної спільноти, до якої належить індивід.

Дискурс державної політики є місцем «зіткнення раціональностей» галузево-фахового гатунку. Суть державної політики, її сприйняття, розуміння та реакція на неї зумовлені пануванням певних інституційних дискурсів та домінування їх носіїв: «політологів», правозахисників, правників, управлінців та їхніх уявлень про природу «держави» та її «політики». Вочевидь панівні дискурси мають природу некритичних екстраполяцій, або перенесень певної раціональності, притаманної одній сфері, на іншу, якісно відмінну від неї. Наслідком подібної експансії раціональності з однієї сфери на іншу стає «неадекватність» відповідного дискурсу, який: «не те бачить», «не так розрізняє», «неправильно формулює», «не те пропонує...». Інакше кажучи, неадекватність — випадіння очевидного для нас з позицій інституційно-релевантного «контексту», включеність його в реєстр іншого контексту. «Дискурс про державну політику» в сучасній Україні є жертвою такого «плюралізму» раціональностей. Саме відмінність систем релевантностей або значущості у носіїв різних раціональностей унеможлиблює досягнення консенсусу щодо її змісту. А будь-яке рішення в цій царині з необхідністю має характер тимчасового та постійно оскаржуваного компромісу між суперечливими оцінками та вимогами різних учасників «політичного процесу» як носіїв відмінних інституційних контекстів. У випадку дискурсу про державну політику мова йде про формування неадекватних очікувань та вимог до її змісту, процесів формування та реалізації (через некритичну екстраполяцію дискурсів «політології», «права», «управління»), а отже й упущення її специфічності, відчуження від її сутності, парадоксальну «деполітизацію державної політики».

Нині в Україні ми потрапили в ситуацію відсутності адекватного дискурсу про державну політику, неспроможності сформулювати, обговорювати та пропонувати релевантну тематику, а найголовніше — з відсутністю усвідомлення цієї проблеми як такої. У свій час таку ситуацію влучно охарактеризував іспанський філософ Ортега-і-Гасет: «Невідповідність складності виклику рівню мислення». Така ситуація і є викликом для філософії, яка повинна «мислити проти переконань більшості» [Гаєк, 2002: с. 121], тобто домінуючих типів дискурсів щодо державної політики. Вкрай необхідною видається потреба застосувати критичне герменевтичне зусилля, аби артикулювати припущення, зрозуміти абстрактність, обмеженість та недостатність наявних розрізень, їхню інституційно-контекстну зумовленість. Необхідно за «фактами» та «даними» панівних дискурсів та «розмов про політику» вбачати патерни — постійні композиції припущень, спробувати їх «деструктувати» (подолати їхній очевидний смисл на користь того специфічного досвіду, з якого

вони походять), тим самим генетично дезавуїуювати неадекватність їхньої екстраполяції на суміжні сфери. Зрештою метою є започаткувати філософський аналіз сучасного українського дискурсу про державну політику, його своєрідність та неартикульованість головних припущень, на яких він засновується та висуває свої вимоги до способу бачити, обговорювати та діяти нам як «розсудливим громадянам доброї волі» (Р. Дворкін).

Таку «деструкцію» головних дискурсів ми спробуємо здійснити, спираючись на здійснення порівняльного аналізу того, яке ключове поняття є вирішальним для відповідного типу раціональності, та того, які значення вони надають таким засадовим уявленням, як «держава», «політика», який ідеал суспільства вони імплікують.

Перший з цих дискурсів — «політологічний» — зосереджений довкола базового поняття «влада/панування», і зосереджує фокус свого тематизуючого інтересу довкола питань: хто панує, над ким та як. «Держава» при цьому розглядається як інститут панування, а похідна від неї «влада» — як спроможність здійснювати вплив / контролювати поведінку, що є причиною нерівномірного розподілу грошей, майна, можливостей, престижу тощо. Сутність «політики» з цієї перспективи є нічим іншим як процесом постійного розподілу та перерозподілу суспільного багатства/ресурсів від поневолених до можновладців. (При цьому категорії «можновладців» та поневолених можуть носити різні визначення в термінах суспільних класів, національності, «еліти», «олігархії», «статі», «раси», і навіть у найрадикальніших конспірологічних теоріях — «біологічних видів»). Така логіка неунікнено імплікує питання легітимності (у веберівському сенсі) як відповіді на питання: «чому я повинен підпорядковуватися». Ідеалом для такого погляду є встановлення «справедливого» панування — пошук найбільш прийнятної форми або найоптимальнішого розподілу («справедливість») панування. Де-факто, нею визнається «меритократія» — влада «кращих», носіїв «істини», неупереджених щодо розподілу впливів експертів-технократів, які за замовчуванням вважаються незаангажованими інтересами протиборчих сторін.

Іншим дискурсом, що суттєво впливає на сприйняття державної політики, є «юридичний». Його осередком є категорія «правил» та «норм». Роль «держави» — створення універсального правового/нормативного порядку, який поширює певні правила (права та обов'язки, порядки та підстави) та уможливує безпечність та передбачуваність взаємодії членів суспільства за умови встановлення такого правопорядку. Відповідно ідеалом суспільного життя є «правова держава», яка є поєднанням: універсальних прав, що включають будь-які особливі привілеї чи дискримінації (при цьому допускається можливість т. зв. позитивної дискримінації задля вирівнювання фактичних можливостей представників уражених раніше меншостей), легітимне та логічно-впорядковане нормотворення (прагнення повноти «правової визначеності» усіх можливих видів людських та інституційних взаємодій) та «законослухняність» (повна лояльність громадян установленому норматив-

ному порядку). Політика ж тлумачиться негативно як рішення на користь тієї чи тієї частини суспільства, з огляду на упередженість та преференції, де партикулярні інтереси домінують над універсально-правовими.

Ще одним не менш впливовим типом дискурсу, що визначає сприйняття, розуміння, обговорення та формування очікувань і вимог до змісту державної політики, є «управлінський». Він сфокусований довкола понять «ресурси» та заходів з їхнього ефективного використання. Головне питання, що постає при цьому, — наскільки ефективно використовують суспільні ресурси. «Держава» в такій перспективі постає як «розпорядник суспільних ресурсів». Її завданням є «управління державними справами» — оптимальне використання/розміщення ресурсів. А це означає: не витратити зайвого, не розкрадати, інвестувати в точки зростання. Такий підхід імплікує залучення кращих практик та фахівців «професійного менеджменту» з приватного сектору. Імплікований ідеал — держава як хороший власник, що здійснює ефективний «менеджмент»: планує, організовує, розпоряджається, координує та контролює використання суспільних ресурсів, а також забезпечує досягнення довгострокових «стратегічних» цілей розвитку. «Політика» в такій перспективі «технократично» звужується до завдань наукового визначення цілей розвитку, їхнього планування та використання власних ресурсів, або ж «політика» постає як така, що задає загальний підхід до ухвалення конкретних управлінських рішень. Іншою метою державної політики є нормативне (законодавче) забезпечення діяльності державних інституцій. Разом з тим поняття «політики» часто фігурує в негативному сенсі як позначення для практики сліпої лояльності управлінців своєму керівництву («політичні призначенці»), що протиставляється «ефективності» професійних менеджерів.

Власне панівний нині в Україні дискурс про «державу» та її «політику» є своєрідним гібридом «політологічного», «юридичного» та «управлінського» дискурсів. Так, домінування теми корупції імпліцитно спрямовується її розумінням як незаконним (юридичний дискурс) зловживанням посадовцями на свою користь, або ж на користь «фінансово-олігархічних груп як їхніх господарів» (політичний дискурс) суспільними ресурсами (управлінський). А політика витлумачується як боротьба за владу з метою отримання можливості нав'язувати свої інтереси у вигляді юридичних норм (юридичний) та використовувати суспільні ресурси (управлінський дискурс) на користь одних частин суспільства за рахунок інших (політичний дискурс).

Якщо коротко, то специфіка дискурсу «державної політики» — цілепокладання/втручання органів влади з метою розв'язання суспільних проблем. З цієї перспективи «державна» є інституцією, що існує задля розв'язання суспільних проблем. «Політика» ж — обрання найоптимальнішого варіанту такого рішення. Імпліцитний ідеал цього підходу — динамічне суспільство, що у найменш конфліктний спосіб розв'язує проблеми свого розвитку. Джерелом розвитку є не так держава, що спрямовує суспільні ресурси, як автономне самоорганізоване («громадянське») суспільство.

Все ж цей дискурс, з огляду на його меншу поширеність, потребує докладнішого опису. У цій логіці «держава» існує задля вирішення суспільних проблем (тих проблем, які люди не можуть вирішити самотужки чи об'єднавшись у невеликі колективи або громади), в цьому проявляється її сервісна функція. Тому цілі державної політики тісно пов'язані з проблемою, на вирішення якої вона спрямовується, а саме з причинами, що її породжують, посилюють. Цілі політики — похідні від причин проблеми. Політика здійснюється для того, аби вплинути на проблему, — якщо не вирішити її остаточно (що в реальному житті зазвичай є недосяжним), то для того, аби її пом'якшити/зменшити. В проблемі як основі політики лежать незадоволені потреби, інтереси, нереалізовані права громадян, їхнє невдоволення щодо несправедливого способу розподілу влади, грошей, майна, можливостей тощо. Тому державна політика так чи інакше працює з відмінними інтересами різних частин суспільства, на яких вона здійснює неоднаковий вплив. Адже в державній політиці є не лише очікуваний результат, але й те, як він та його наслідки (що разом і складають поняття «вплив») розподіляються між різними «гравцями», те, як чиєсь становище в чомусь покращується, а чиєсь погіршується. Власне суть «державної політики» можна сформулювати так: вибір найкращого варіанту/способу впливу на проблему, яка акумулює в собі незадоволені інтереси значної частини суспільства.

Специфіку державної політики окреслюють чотири засадничі фактори: проблеми, варіанти, вплив та інтереси. З огляду на це варто експлікувати, як саме відповідна тематика знаходить своє викривлене витлумачення в інших зазначених типах дискурсів. Ми обмежимося лише схематичною характеристикою таких спотворень.

У межах «політологічного» дискурсу проблемою виступає несправедливий характер панування можновладців. Відповідно альтернативні варіанти вирішення цієї проблеми передбачають різні способи зменшити цю несправедливість: розширення можливостей тих, над ким здійснюється панування, до вияву своїх інтересів та надання їм можливості делегування своїх представників до органів влади, гарантування процедури чесних виборів, свободи слова та критики, забезпечення більшої підзвітності в діяльності органів влади, вимога проведення дострокових виборів, запровадження інститутів люстрації, відкликання та імпічменту, створення різноманітних механізмів «демократичного контролю» над формуванням кадрового складу органів влади та використання ним громадських ресурсів. «Впливом» вважається досягнення перерозподілу влади, а «інтересами» — прагнення добитися перерозподілу на свою користь.

Для «юридичного дискурсу» проблема постає як «недосконалість законодавства», або як неналежна чи недостатня правова визначеність нормативного регулювання тих чи інших правовідносин. «Варіантами» постають різні способи зміни регулювання задля досягнення чіткішого регулювання (належна якість нормопроектувальної техніки (юридична однозначність

Порівняльна таблиця 1

Зasadничі поняття	Державна політика	Політологічний вимір	Юридичний вимір	Управлінський вимір
	Ціль	Панування	Норма/правила	Ресурси
Ідеал доброго суспільства	Динамічне суспільство, яке в мінімально конфліктний спосіб розв'язує проблеми свого розвитку	Справедливість (мінімальна конфліктність, підтримка, легітимність) Меритократія (панування найкращих)	Правова держава: універсальні права, що включають будь-які особливі привілеї чи дискримінації, легітимне та логічно-впорядковане нормотворення та «законослухняність» суб'єктів правовідносин	Динамічний розвиток, зростання задоволеності Ефективність/матеріальна успішність Технократія
Держава	Розв'язання суспільних проблем	Інститут панування, «влада» як спроможність здійснювати вплив/контролювати поведінку	Встановлення правопорядку Законність/легальність	Розпорядник суспільних ресурсів та інституція, яка має визначити цілі суспільного розвитку
Сутність «політики»	Оптимально збалансований з погляду інтересів вплив на суспільну проблему	Процес постійного розподілу та перерозподілу суспільного багатства/ресурсів від поневоленних до можновладців	Партикулярний інтерес, що суперечить універсальності права	Загальний підхід до ухвалення конкретних управлінських рішень Нормативне (законодавче) забезпечення діяльності державних інституцій Лояльність управлінців своєму керівництву

формувань текстів актів), чітка ієрархічність та взаємоузгодженість норм) або «вдосконалення законодавства» з метою унеможливити небажану поведінку та приписати бажану. «Вплив» розглядається крізь призму потенційних санкцій за порушення вимог чинних норм. «Інтереси» постають крізь призму законності (законні та незаконні) та пошуку балансу (через розв'язання конфліктів) законних інтересів та їх правового захисту і носять суто індивідуальний характер (приватні та публічні).

У контексті «управлінського» дискурсу «проблема» інтерпретується як неефективне використання ресурсів або неналежна організація діяльності державних інституцій. «Варіанти» розглядаються як залучення різних методів менеджменту з приватного сектору та різних довгострокових проєктів («стратегічне планування»). «Вплив» витлумачується як зміна ефективності (здатність «забезпечувати результат») діяльності інституцій та використання ними наявних ресурсів (оптимальний розподіл ресурсів між «соціальною сферою» та державних інвестицій в пріоритетні напрямки розвитку). «Інтересами» визнаються переважно міркування фіскальної «вигоди» («виграє Державний Бюджет») або монетарні показники (збільшення індивідуальних доходів).

Відповідно, вихідна проблематика державної політики набуває неадекватно-однобічного виміру:

- «політологічний» дискурс робить наголос на проблемах наслідків одного з вимірів впливу в інтересах різних частин суспільства;
- «юридичний» дискурс акцентує одну групу інструментів впливу (норми);
- «управлінський» дискурс звертає увагу на етап реалізації вже сформованої державної політики.

Таким чином, тематичне поле державної політики не знаходить адекватного вияву, що внеможливорює, відповідно, аналіз, обговорення та ухвалення релевантних рішень.

Несформованість автентичного дискурсу про державну політику має своє історико-соціальне прояснення. В Європі роздуми про «державу» та її «політику» теж розвивалися мірою формування різних типів дискурсу. В античні часи «політику» тлумачили переважно «політологічно» — шляхом пошуку оптимальної форми правління чи панування. Пізніше, з часів Римської Імперії й особливо згодом, з протистоянням світської та церковної влади власне і формувався правничий дискурс про державу, поступово оформлювалася окрема царина «публічного права», з'являлися спроби обмежити абсолютне правління (конституціоналізм) та ототожнювати громадянське суспільство з правовим на відміну від природного (до правового або поза ним). Після встановлення Вестфальського миру 1648 року та припинення релігійних війн в Європі виникають сучасні держави, які окрім традиційних інститутів — законодавства, суду, армії та казни — поступово формують сучасні «уряди» (впродовж XVII—XX століть), інституцію, яка має опікуватися розвитком суспільних (насамперед «продуктивних» в марксівському сенсі)

Порівняльна таблиця 2

Проблема	Державна політика	Політологічна	Юридична	Управлінська
Проблема	Незадоволені потреби, права та інтереси стейкхолдерів	Несправедлива влада Упереджений розподіл ресурсів та впливів	Недостатня правова визначеність (недосконале законодавство)	Неефективна організація діяльності (використання ресурсів)
Варіант	Альтернативи, пропонувані стейкхолдерами та експертами	Розширення можливості впливу «поневолених» та звуження можливостей можновладців використовувати суспільний ресурс на свою користь	Унеможливити небажану поведінку та приписати як вимогу — бажану Чіткіше «прописані норми»: нормопроектвальна техніка, ієрархія та взаємоузгодженість норм	Методи бізнес-менеджменту та стратегічного планування
Вплив	Зміна стану проблеми	Перерозподіл впливів/ресурсів	Притягнення до відповідальності за недотримання	Результативне виконання функцій та інституційних завдань Оптимальний розподіл ресурсів Належне інвестування в пріоритетні напрямки розвитку
Інтерес (stake)	Те, що слід узгодити та врахувати при формуванні та реалізації політики	Прагнення домогтися перерозподілу на свою користь	Законні та незаконні інтереси Прагнення захистити та збалансувати законні інтереси	Монетарна та фіскальна вигода

сил, аби бути конкурентоспроможною щодо інших держав. І саме в цих парадигмальних межах оформлюються спочатку «управлінський» дискурс, а згодом і дискурс «державної політики».

Подібні «хвилі» панівних дискурсів ми можемо побачити в новітній історії незалежної України. Спочатку на зміну дискурсу «адміністративно-командної системи» приходять «політологічний» дискурс. Вочевидь, погляд на державу як механізм панування однієї частини суспільства над іншою був звичним для середовища «політологів», чиї погляди формувалися за часів панування історичного матеріалізму. Вихідці із середовища істориків також органічно сприймали такі погляди на природу державної політики. Лише на заміну «панівному класу» прийшли уявлення про «партію влади», «адміністративний ресурс», «еліти», «панівний клас», «олігархічно-кланові угруповання» тощо. Цей дискурс було підтримано і своєрідним «психологізмом», який імплікував уявлення про зміст державної політики як похідної від суб'єктивних намірів «керівників». В його межах і дотепер панує своєрідне морально-таврувальне та викривальницьке ставлення до «можновладців».

Одночасно з «політологічним» почав формуватися, а з часом набувати дедалі більшого поширення «юридичний дискурс». Його гаслом була «розбудова правової держави». Звернення до «прав людини», на слухну думку Ореста Субтельного, було реакцією відрази як до комуністичної ідеології, так і до ідеології інтегрального націоналізму, які попри засадничу взаємну ворожість обстоювали верховенство держави над особистістю. Поставити державу «в межі Закону» (під його регламентацію та контроль) стало домінантною інтенцією створення законодавчого регулювання всього можливого обсягу суспільних відносин, яке мало замінити собою свавілля партійної та господарської номенклатури радянських часів. «Законність» поступово стає головною вимогою до діяльності та рішень органів влади.

Упродовж останніх 10 років поступово набуває впливу й «управлінський» дискурс. Його гаслом стає «ефективна держава». Цей дискурс не є новопосталим, він зазнає суттєвої трансформації від уявлень про «виконавчу вертикаль та дисципліну» радше ще радянського походження до запровадження «менеджменту» як узагальненої формули запозичення кращих практик та методів приватного сектору на благо «держави». Залишається лише здогадуватися, коли ж сформується та емансипується від суміжних дискурсів автентичний «дискурс державної політики».

ДЖЕРЕЛА

- Гаяк, Ф.А. (2002). *Конституція свободи*. Львів: Літопис.
Єрмоленко, А.М. (1999). *Комунікативна практична філософія*. Київ: Лібра.
Фуко, М. (2003). *Археологія знання*. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи».
Douglas, M. (1986). *How Institutions Think*. S.l.: Syracuse University Press.

Одержано 23.05.2022

REFERENCES

- Douglas, M. (1986). *How Institutions Think*. S.I.: Syracuse University Press.
- Foucault, M. (2003). *Archeology of knowledge*. [In Ukrainian]. Kyiv: Solomiya Pavlychko Publishing House «Osnovy». [= Фукко 2003].
- Hayek, F.A. (2002). *Constitution of freedom*. [In Ukrainian]. Lviv: «Litopys». [= Гаєк 2002].
- Yermolenko, A.M. (1999). *Communicative practical philosophy*. [In Ukrainian]. Kyiv: Libra. [= Єрмоленко 1999].

Received 23.05.2022

Roman KOBETS, PhD in Philosophy,
Research Fellow at the Department of Culture of Philosophy, Ethics and Aesthetics,
H.S. Skovoroda Institute of Philosophy, NAS of Ukraine,
4, Triokhsviatytska St., Kyiv, 01001
kobets70@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8730-4653>

PUBLIC POLICY IN THE DISCURSIVE CAPTIVITY OF «POLITICAL SCIENCE», «JURISPRUDENCE» AND «MANAGEMENT»

This article outlines a discursive framework for understanding public policy uses in different narrative contexts. The framework describes a definition of the term «discourse,» its historic and intuitionally related nature, and how descriptions of «state» and «policy» transforms into legal, political science, managerial, and «public/state policy» discursive practices. The author postulates that the discourse of public policy is a place of a «clash of rationalities» in the industry. Because of this, the SS concludes that the essence of public policy, its perception, understanding, and reaction to it are determined by the dominance of certain institutional discourses and the dominance of their bearers: «political scientists», human rights defenders, lawyers, managers and their ideas about the nature of the state and its «politics». The dominant discourses have the nature of uncritical extrapolations, or transfers of certain rationality inherent in one area to another, qualitatively different from it. The consequence of such an expansion of rationality from one sphere to another is the «inadequacy» of the discourse. It then discusses a comparative explication of fundamentals, which constitute the narrative practices of each discourse. Furthermore, it proposed an explanation of the subject specifics of «public policy» as an area centered around «problems,» «options,» «impacts,» and «interests / stakes,» and then traces the significant distortions and contortions of this topic in the semantic horizons of related discourses. The article focuses on the rising issues of public policy, depending on the specifics of the discourse — whether «political», «legal,» or «managerial». For example, «political science» discourse emphasizes the problems of the consequences of one of the dimensions of influence for the interests of different parts of society; «Legal» discourse focuses on one group of instruments of influence (norms); «Managerial» discourse draws attention to a separate stage of implementation of already established public policy. Finally, this paper indicates the dominance of such discourses and their dependency on the historical context of contemporary Ukraine.

Keywords: *discourse, state, public policy, political science, law, management, goal, problem, options, impacts, interests, stakeholders, resources.*